

Kolesterolnivå, dödlighet sänktes av kostförändring

En ny analys av 20 års data från Nordkarelen och Kuopio i östra Finland visar att kolesterolnivåerna minskat i alla åldersgrupper och för båda könen. Minskningen har gått snabbare för kvinnor än för män.

Analysen bygger på data från mer än 34 000 individer – de äldsta födda 1913, de yngsta 1967 – och kolesterollmätning vart femte år från 1972 till och med 1992.

Kolesterolnivåerna i de yngsta födelsekohorterna, 25–29 år, har vid varje studietillfälle varit markant lägre än i samma åldersgrupp fem år tidigare. Nivåsänkningen från 1972 till 1992 motsvarar 1 mmol/l.

I projektet har man också följt födelsekohorter över tiden. Liksom i andra studier visar det sig att kolesterolnivån stiger med åldern, brantare för kvinnor än för män.

Samtidigt som kolesterolnivåerna per åldersgrupp sänkts har dödligheten i koronarsjukdom i östra Finland halverats. Hälften av denna effekt kan förklaras av förbättringen i kolesterolvärden, vilket i sin tur tillskrivs en kraftig minskning av det dagliga intaget av mättat fett, främst i form av mjölk och smör, vilket var ett mål i Nordkarelenprojektet. Detta inriktades på hela befolkningen och inte enbart på individer med hög risk.

Forskarna själva anser att detta gett större effekter än förväntat, och de konkluderar också att en stor del av den »åldersbetingade» ökningen i kolesterolnivån kan förhindras genom ändring av kosten.

Ann Intern Med 1996; 125: 713-22.

Nya rön om HIV-terapi: flera medel till fler patienter

Flera nya studier talar för att man bör »slå till tidigt och hårt» vid HIV-infektion, att tidigt behandling förbättrar överlevnaden och att kombinationer av medel bromsar sjukdomen mer än monoterapi. Det krävs emellertid fler kliniska studier för att klarlägga vilket eller vilka medel man bör starta med, liksom effekterna på lång sikt av tidigt insatt behandling, påpekar en ledarskrift som kommenterar tre nya studier.

Det är ett framsteg att man nu har tillgång till flera läkemedel med olika verkningsmekanismer (proteashämmare respektive hämmare av omvänt transkriptas).

Alltför många behandlade dör emellertid fortfarande tidigt, och 90 procent av de HIV-smittade lever i länder utan tillgång till retroviral terapi över huvudet taget.

De nya studier som ledaren kommenterar visar bl a att antiretroviral terapi förbättrar överlevnaden hos patienter med 200–500 CD4-celler per mm³. Detta mått är emellertid sämre än analys av HIV-RNA i plasma och virusfenotyp när det gäller att förutsäga sjukdomens kliniska utveckling liksom effekterna av antiretroviral terapi.

N Engl J Med 1996; 335: 1081-1104, 1142-4.

Intrauterin tillväxt kan påverka risken för diabetes

En fall-kontrollstudie med 4 584 svenska diabetesbarn födda efter 1973 tyder på att dålig fostertillväxt minskar risken för diabetes, medan för kraftig tillväxt under fostertiden ökar risken.

För varje barn med diabetes valdes tre kontrollbarn, och fakta om dem hämtades från barndiabetesregistret och medicinska födelseregistret.

BMJ 1996; 313: 1174-7.

Kraftig belastad träning ökar kvinnors bentäthet

Premenopausala kvinnor kan genom att träna kraftigt (hoppträning) tre gånger per vecka under 18 månader öka mineraltätheten i belastade ben med upp till 3,7 procent och också förbättra muskelstyrkan, balansen och andra mått på fysisk prestationsförmåga. Det visar en finländsk studie av 98 friska otränade kvinnor 35–45 år. Hälften tränade hårt, hälften var kontrollgrupp.

Liknande effekt på bentätheten har nåtts med andra metoder, men kärnfrågan är hur många som någon längre tid orkar hålla på med så kraftig fysisk träning att det minskar risken för frakturer.

Lancet 1996; 348: 1326-7, 1343-7.

Lugnande besked om fåglar och lungcancer

Tre studier som tidigare publicerats i BMJ tydde på att sällskapsfåglar skulle kunna öka skötarens risk för lungcancer. Nu redovisas emellertid två nya, större och välkontrollerade undersökningar – varav en från Västsverige – som ger lugnande besked.

Man fann ingen överrisk bland fågelägarna sedan man kontrollerat för rökvanor och andra kända riskfaktorer.

BMJ 1996; 313: 1218-9, 1233-8.

nomenklatur i det utvecklingsskede var dessa nya utvärderingsvetenskaper befinner sig. Successivt finner metoder och begrepp sin plats och stabila form.

Läkartidningen vill med den nya serien bidra till denna process och stimulera läkare att öka sina kunskaper om och förståelse för det hälsoekonomiska perspektivet med dess möjligheter och begränsningar.

Vi startar i detta nummer med två artiklar kring det dynamiska område som prostatasjukdomarna utgör.

Referenser

1. Hälsoekonomi. Artikelserie i Läkartidningen 7/84–4/87.
2. Fuchs V. The health economy. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1986.
3. Calltorp J. Serie: Hälsoekonomi – ett nytt element som kan berika klinik och planering. Läkartidningen 1984; 81: 553-4.
4. Medicinsk revision. Samlingssärtryck av artikelserie i Läkartidningen 1991–1992. Stockholm: Läkartidningen, 1992.
5. Calltorp J. Klargör begreppen om kvaliteten i vården! Läkartidningen 1996; 93: 1611-3.

Se även artiklarna på sidan 4549 och 4556 i detta nummer.